

je, zaslugom benediktinaca, postao poznat u europskim crkveno-kulturnim krugovima. Dubrovački Senat je u 18. stoljeću prodao Lokrum, a Papa Pio VI. ga je, nakon osamsto godina djelovanja, ukinuo. Brigitta Mader je u radu »Austrijski projekti o podizanju Parka zaštićene prirode Mljet od 1910. do 1915. godine na prostorima nekadašnje benediktinske opatije« (365-382) predočila ideje o stvaranju parkova zaštićene prirode koji su na europskom tlu osnivani tijekom 19. i na početku 20. stoljeća. Marija Nodilo u radu »Vrt u benediktinskom samostanu sv. Marije na Mljetu« (383-395) iznosi polazišta za obnovu i uredenje renesansnog vrta unutar samostanske zgrade.

Radovi u ovom Zborniku uistinu su obuhvatili cjelokupnu povijest dubrovačkog benediktinskog reda. U njemu se na jednome mjestu opisuju značaj, uloga i doprinos benediktinskog crkvenog reda na cjelokupan život stanovnika na prostoru koji je do prije dva stoljeća činio Dubrovačku Republiku. Zbornik predstavlja vrijedno istraživačko djelo koje su povjesničari za crkvenu povijest odlučili predstaviti javnosti i time uvelike pridonijeli razvoju domaće crkvene historiografije. Riječ je svakako o monografiji koja će se koristiti kao znanstvena literatura, ali i kao vrijedan priručnik za sve koji putuju u Dubrovnik i žele biti informirani o nekadašnjem djelovanju benediktinskih samostana u tom gradu.

Božena Glavan

Gordan Ravančić, *Vrijeme umiranja: Crna smrt u Dubrovniku 1348-1349*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2010, 240 str.

Knjigu povjesničara Gordana Ravančića *Vrijeme umiranja: Crna smrt u Dubrovniku 1348-1349* objavio je početkom ove godine Hrvatski institut za povijest. Riječ je o knjizi koja predstavlja nastavak razrade teme autorove doktorske disertacije, a sam je rukopis nastao u sklopu projekta "Grad hrvatskog srednjovjekovlja: društvene strukture, topografija, urbani život" na Hrvatskom institutu za povijest. Knjiga je vrijedan doprinos proučavanju kuge ili *Crne smrti* u Dubrovniku, jer na pregledan način objašnjava tijek nastanka epidemije ove srednjovjekovne bolesti i pokazuje na koji je način dubrovačka vlast reagirala na prevenciju širenja bolesti, prije svega s ciljem da očuva gospodarski razvoj grada.

Na početku knjige autor donosi medicinsko značenje riječi kuga (lat. *pestis*), način prenošenja i liječenja ove bolesti te zaključuje da je poznavanje povijesti pojedine zarazne bolesti doprinosi boljem uvidu u njezinu prirodu i etiologiju i ujedno omogućuje bolje znanje o prevenciji epidemije. Uzimajući u obzir da je epidemija kuge značajno obilježile čitavo razdoblje kasnog srednjeg vijeka i veći dio ranog novog vijeka, pitanje epidemija i njihovih učinaka na društvo, smatra autor, svakako postaje zanimljivo za povijesnu znanost. Epidemija kuge je polovicom 14. st. u veoma kratkom razdoblju (1346/51) poharala gotovo čitavu Europu, zbog čega je u povijesti ostala zapamćena pod nazivom "Crna smrt".

Ravančić daje osvrt na najveće epidemije kuge na europskom kontinentu, osvrćući se na razdoblje od antike do 14. stoljeća. Pritom opisuje prisutnost i djelovanje kuge prije dolaska u Europu u srednjem vijeku, zatim političku i socijalnu pripremljenost tadašnjeg europskog društva na pojavu ove bolesti te donosi osvrt na historioografski doprinos o "Crnoj smrti". Ističe da je broj inozemnih radova o tome uistinu velik i da je nemoguće osvrnuti se na baš svaki uradak. Konkretno, za opise kuge na području Dubrovnika i Hrvatske ističe da je malo povijesnih djela, već da su to uglavnom medicinske studije, a problem

tome je, ističe, u maloj zastupljenosti povijesnih izvora koji govore o “Crnoj smrti”, a zatim i u nevelikoj zainteresiranosti povjesničara u prošlosti da se bave tom temom. Autor također otkriva da se izvorna znanstvena građa o kugi u Dubrovniku u 14. stoljeću, kao i u ostalim mjestima i gradovima na istočnojadranskoj obali, nalazi u dubrovačkom i zadarskom arhivu.

U knjizi je autor opisao kako je počelo širenje te zarazne bolesti u Dubrovniku, koju su prenosili trgovački brodovi i obrtnici koji su u grad dolazili iz okolnih krajeva. Da se strah od oboljenja masovno širio među stanovnicima grada jasno pokazuje znatno povećan broj oporuka koje su sastavljene u dubrovačkom notarijatu. U oporukama Dubrovčani izjavljuju kome ostavljaju u nasljedstvo svoju imovinu, novac i ostala dobra.

O posljedicama epidemije, međutim, najbolje svjedoče gradski dokumenti, koji otkrivaju pojavu stvaranja jakog administrativnog aparata čija je glavna zadaća bila organizirati javnu obranu od prijenosa kuge, dok se manja briga pridavala svladavanju fizičkog širenja zaraze. Koja je skupina stanovnika bila najviše ugrožena teško je procijeniti, smatra Ravančić, jer u 14. st. nije postojao popis stanovništva u Dubrovniku. Međutim, da je kuga postala sastavnim dijelom svakodnevnog straha govori podatak da sredinom 14. st. u Dubrovniku nije sklopljen ni jedan trgovački ugovor. Kako je takva situacija mogla zaprijetiti gospodarskom razvoju Republike, Veliko je Vijeće 1377. izglasalo zakon o zabrani ulaska u grad onima koji dolaze iz zaraženih krajeva.

U zaključnim razmatranjima autor ocjenjuje da je “Crna smrt” u Dubrovniku, jednako kao i u ostatku Europe, u srednjem vijeku označila prekretnicu u njegovu društvenom i gospodarskom razdoblju. U dodatku na kraju nalazi se tabelarni prikaz sadržaja oporuka prema izvoru *Testamenta notariae* za 1348. godinu, zatim popis imena preminulih i preživjelih vlastelina tijekom epidemije u toj godini i transkripcija nekoliko oporuka iz spomenutog izvora.

Ova je knjiga vrijedan doprinos hrvatskoj historiografiji koja se bavi proučavanjem svakodnevne slike života u hrvatskom društvu u prošlosti. Zanimljivo je pratiti kako su se hrvatski krajevi

snalazili i kako su proživljavali situacije poput epidemije kuge, u kojima se istodobno nalazila i cijela Europa. Autor je u knjizi, na temelju izvora i objavljene europske i hrvatske literature, dočarao život u Dubrovniku u vrijeme ove opake bolesti te pokazao na koji je način postavljena političko-društvena organiziranost u cilju sprečavanja epidemije na prostoru Dubrovačke Republike.

Božena Glavan

Firenze e Dubrovnik all'epoca di Marino Darsa (1508-1567). Atti della Giornata di Studi - Firenze, 31 Gennaio 2009, ur. **Paola Pinelli**. Firenze: Firenze University Press, 2010, 96 str.

Ovaj zbornik okuplja radove pročitane na skupu “Firenca i Dubrovnik u doba Marina Držića” (*Firenze e Ragusa all'epoca di Marino Darsa*), održanome u Firenci 31. siječnja 2009. godine. Uredila ga je Paola Pinelli, poznata po istraživanju ekonomske povijesti Dubrovnika i njegovih odnosa s Firencem. Zbornik sadrži četiri znanstvena članka i kratku Držićevu biografiju. Jednako tako, na kraju se nalazi izbor iz tekstova eminentnih držićologa te bibliografija najznačajnijih znanstvenih radova o Držiću i njegovu djelu.

Prva uvodna studija, autora Marcella Garzaniti, naslovljena je “Druga obala Jadrana između humanizma i renesanse” (»L'altra sponda dell'Adriatico fra Umanesimo e Rinascimento«, str. 13-21). Ovaj tekst bavi se povijesnim kontekstom dalmatinskog